

individen att göra hvad honom lyster. Äfvenså förkasta familjens fiender äktenskapet, emedan de anse detsamma såsom ett hinder för mensklig lycksalighet. I båda afseenden göres det Subjektiva, godtycke och lycksalighet, till det högsta. Men den sanna friheten likasom den sanna lycksaligheten är *sedlighet*. Sedlighet är *goda seder*, och dessa äro icke en naturens gåfva, utan en frukt af uppfostran, af lagens band. Hvarje lagenlig handling är likväl icke *god sed*; den är sedlig endast såsom *tillika frivillig och lagenlig*. Likaså är ingen handling sedlig, som icke är lagenlig, och det är ett tomt prat, att tala om en sedlighet utom lagen. Det inses också lätt, att lagen icke är den döda bokstafven, utan att dermed endast kan förstås den lag, som i samhället lefver, det är: af samhällets medlemmar aktas och efterlefves. Det tillhör lagstiftaren att inse när en gifven lag, såsom blott död bokstaf, bör upphävas, eller när en *sed*, ett allmänt tänke- och handlingssätt, bör upphöjas till lag och blifva *god sed*. Bristande insigt härutinnan har frambragt stillastående eller otidiga reformer, det är, har i båda hänseenden hyllat den döda bokstafven och befrämjat osedlighet.

28 KNUTEN TILL DE »RÖDA BANDROSORNA» N:O — 17.

Freja n:o 7 24. I 1840

Hvad ändå ett fruntimmers sinne är för en hjertans ömtålig sak, äfven om det tillhör en så »djupsinnig» dame som *Sara Widebeck*. Vi vågade det att i en artikel om *Menniskorätt och Naturens lag* nämna den skönas namn, och genast hvisskar egenkärleken henne i örat, att denna artikel endast¹ rörer »vissa samtal i »»Det går an.»» Tvenne aftnar å rad höjer hon sin stämman och bevisar, huru »ohistorisk» och »löslig» den måste vara, som icke finner behag i det Mahomedanska paradiset, hvars Houris är en Sara och hvars festliga lampor äro så mäktiga att förjaga all »obscurantism».²

Förrän vi tillägga något ord i saken, anhålla vi om benägen ursäkt: 1) för vår oartighet i titulaturen, ty redan vid sin afresa från Stockholm sväfvade Sara midt emellan jungfru och mamsell, och sedan ligger hon midt emellan jungfru och madam, fru och mamsell; 2) för vår artighet att anse allt den sköna, som finnes uttaladt i recensionen af »Det går an» (*Dagl. Alleh.* för d. 2 Jan.), i artikeln *Det går an* (*Freja* d. 14 Jan.), i stycket om *Frejas menniskorätt* (*Aftonbl.* d. 20 Jan.) och i *Afhandlingen* kontrasignerad — 17 (*Freja* d. 21 Jan.), vara sagdt ur Saras innersta hjerta och att derföre ställa allt detta i bredd med »vissa samtal.»

Berörda Sara fördömmar allt äktenskap, såvida det är en af Kyrkan och Staten beroende institution, emedan derigenom äktenskapet göres oupplösligt och får ett »yttre märke» på sedlighet, »som högeligen ofta bedrager.» Hon tillägger ädelmodigt, att samhällets sanktion »gör ingenting hvarken *till* eller *ifrån*, hvarken *för* eller *emot* sedligheten.» Låt oss då litet nagelfara denna visdom, börjande med det obetydliga tillägget.

Dame Sara! ni hade för ögonen en artikel »Om menniskorätt och naturens lag», hvars hufvudsak ni fann vara en utredning, af hvad förnuft och

¹ Sara Widebeck kunde ju roa sig med att läsa något om Menniskorätt och Menighetsförsamlingar i *Aftonbladet* samt om naturens ordning i *Dagligt Allehanda*.

² Således lyckligtvis hvarken »servilism» eller »devotion.» Bara obskurant! Nå det kan man ändå riskera.

sedlighet är. Ni anser väl sådant för småsaker. Men tänk om ni någon gång skulle roa er med besvarandet af den frågan: hvad är sedlighet? Ni talar väl, Dame Sara, om det »ethiska», det »sanna», det »fina», det »ädla» mellan könen, och man kan finna att ni härmed menar »ren och hjertlig högaktning, kärlek och tycke» man och qvinna emellan. Men, huru vill ni bevisa, att sedlighet i allmänhet är oberoende af statens sanktion? Och huru vidare, att sedligheten i äktenskapet deraf är oberoende? Red ut edra begrepp, dame Sara. Äro »tycke» eller »kärleken» såsom blott könskärlek sedliga utom äktenskapet? Utgör ens »ren och hjertlig högaktning» det i äktenskapet sedliga? Vi våga neka det. Förlåt Sara, att i vår tanke *det sedliga elementet i äktenskapet är gemensamheten i omsorg för familjens andliga och lekamliga bestånd*. Denna omsorg är den subjektiva sidan af äktenskapets sedlighet, och endast till en sådan omsorg förädlade hafva »högaktningen», »kärleken», »tycket» en sedlig betydelse. — Den objektiva sidan är *familjens af staten erkända egendomsrätt och föräldrarnes lika erkända rätt öfver sina barn*; utan hvilket erkännande ingen omsorg kunde äga rum. Dame Sara har sig troligen bekant, att samhället icke blott skyddar personlig egendom, utan äfven *familjens egendom*, i Sverige genom stadganderna i ArfdaBalken. Sara vill väl processa bort denna balk, liksom mången annan; men vi stå ännu vid hvad vi förut haft äran anföra, att den splittring af egendomsrätten i blott personlig egendomsrätt, hon velat införa, upplöser all egendomsrätt, d. ä. blir S:t Simonistisk, allmän gemensamhet af egendom. Vore Sara rätt konsekvent, skulle hon äfven förneka föräldrarnes så *rättighet som skyldighet att uppföstra sina barn*. Vår Svenska lag erkänner en sådan rättighet, och detta erkännande är den andra hufvudsakliga sanktion staten ger äktenskapet. Ja, staten till och med ålägger föräldrarne vissa hand i afseende å vården om familjens egendom och barna-uppföstran. Det är hårdt, dame Sara, men rättvist; ty eljest finnes ingen norm, för hvad *omsorg* om familjen är, och intet sedligt i förhållandet mellan man och qvinna. »Högaktningen», »kärleken», »tycket» äro härför utan *blotta* känslor och, såsom sådana, helt och hållet tillfälliga och ögonblickliga. Äfven om dessa känslor skulle uttalas i de mest »ädla», »fina» och »idealiska» ord, blefve allt detta bara prat, utan den *verklighet* vi benämt egendom och barn.

Dame Sara tackes vidare anföra: att statens sanktion af äktenskapet är ett »yttre märke», »som högeligen ofta bedrager.» Ni älskar, värdaste Sara, »högeligen» exempel. »Krita och olja», »latinska scripta» och »röda bandrosor» rör ni förträffligen ihop, utan att »läsa» ja utan att ens tänka deröfver. Deraf kan läras, att ni anser äktenskapet lika med kitt, krior och strumpeband. Men t. ex. hvad säger dame Sara om *dopet*? Detta har med vigseln den likhet, att det är en religiös akt, att det binder människan för hela lifvet samt att den bundne ännu mindre, än vid ingåendet af ett äktenskap, vet om sitt framtida tycke och sin möjliga öfverensstämmelse med den kyrka, till hvilken han blir döpt. Är icke då dopet en besatt »stor och verklig oordning?» Fäster det icke vid den dopta ett »yttre märke» på kristendom, som »förvirrar opinionen och förbryllar tänkesättet, om hvad i saken är rätt eller orätt, rent eller orent?» — — Sara är visserligen full af visdom, hatar det »ohistoriska» och »lösliga»; men en liten omständighet synes hafva undgått hennes talande tunga, nemligen åtskillnaden mellan det *moraliska* och *legala* i allt menskligt görande och låtande samt dessas öfverensstämmelse och enhet, *det sedliga*. Men just i denna åtskillnad och öfverensstämmelse ligger *Knuten* till de »röda bandrosorna.» Dame Sara må taga i betraktande, huru vida den är *löslig*, d. ä. af dame Sara kan lösas eller icke.

Skulle nu Sara vid vår liknelse om dopet behaga erinra sig, att sam-

hället äfven sörjer för de döptas undervisning i den lära, till hvilken de i dopet blifvit kallade; så få vi äfven påminna derom, att samhället fordrar vissa garantier af dem, som träda i äktenskap, bestående i medvetandet af hvad som utgör äktenskapets sedliga natur. Bekänner nu munnen en lögn, inse vi icke, huru Sara skall kunna hjälpa saken, i synnerhet som hon blygsamt erkänner, att »osedlighet i handlingen kan äga rum, då samhället *icke* lemnat sanktion.» Men för att åter nyttja ett exempel: har Sara pengar på kistbottnet, så finner hon det säkert ursäktligt, att personer, som oaktadt löftet att hålla Guds bud, äfven det sjunde af de tio, likväl hafva lust till hennes penningar, af Missgerningsbalken *tvings* att låta penningarna ligga kvar i hennes kista. Måne dame Sara då ej kunde medgifva detsamma i afseende å *sjet*te budet.¹ Men Sara tänker kanske: *har jag lust, så har jag lof*. Vål vore, om icke ens lusten funnes, men vi våga anse, att det har sin helsosamma sida, att icke alltid hafva lof, ehuru man har lust.

För det tredje finner Sara det högst obehvämt, att tvenne personer, som icke passa ihop, likväl skola »blifva tillsamman och bråka sönder hvarandra». Härå kunde väl svaras: hvad hade min son på galejan att göra? Men Sara är ett slags fruntimmer. Hon kan derföre icke kallas *son*. Dessutom är mänskliga svagheten i allmänhet stor, och staten har derföre varit betänkt på att med goda ord återförener de skiljda sinnen eller, om detta icke hjälper, upplösa äktenskapet. Det finnes visserligen en stiftare af en Religion, som kallas den christna, hvilken med klara ord sagt, *när* ett äktenskap får upplösas. Mången har ansett detta stadgande vittna om stor människokänedom. Men Sara vänder om thesen. Att i »vissa» fall den fränskiljda icke tillåtes ingå i nytt äktenskap, kan derföre vara bra påkostande, men för en tjuf är fängelset och för en ärelös sagnaden af medborgerligt förtroende det icke mindre. Att dame Sara funnit sanningen af det gamla: *variato delectat*, bevisar ingenting. *Äktenskapets lycksalighet består i uppfyllandet af dess sedliga bestämmelse*. Men, såsom sagdt, att bestämma hvad i äktenskapet är sedligt, deri ligger *knuten*.² Försök man på dame Sara! om vår »ohistoriska» och »lösliga» lösning icke behagar er.

Sara eller någon hennes *Busenfreund*, har vändt sig emot vår utsago, att samhällsordningen »*sådan den är*» äfven är högsta normen för rätt och orätt, samt häraf dragit åtskilliga konklusioner. Dessa äro vederlagda i sjelfva den artikel, hvarur orden blifvit lånade. Till yttermera visso behagade denne Saras *vän* betänka: att ordet *Vara*, ehuru ett litet ord, likväl såsom prædikat är det betydelserike af alla ord. Deraf följer äfven, att det icke precis kan instickas i någon af Saras »glasaskar», samt ytterligare, att samhället i hvarje *nu* är en fortgående utveckling af dess särskilda institutioner.

¹ Dame Sara behagade finna, att Lutheri lilla Cateches ofta kan vara lika gagnelig som »Fants historiska.»

² Uti gårdagens Aftonblad har någon, å Saras vägnar, tillkännagifvit, att hennes variationer endast afse ett *tentare licet*. Dersammastädes förekommer äfven ett ordsvall af »sann sedlighet, ömsesidigt förtroende, ren kärlek, dygd och ömhet», utan att det der utredes det nödvändigaste: *hvad sedlighet är?* — För frukten af äfven det olyckligaste äktenskap bär ju dessutom den kloka och sedliga Sara sjelf det bästa vittnesbörd.